

עניני ציצית

"והיה לכם לציצת וראיתם אתו וזכרתם את כל מצות ה' ועשיתם אתם ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זנים אחריהם" (במדבר טו, לט)

[א]

הפסק במצות ציצית

הסיר או נפלה טליתו

כתב בשו"ע (או"ח ה, יד) וז"ל אם פשט טליתו, אפילו היה דעתו לחזור ולהתעטף בו מיד, צריך לברך כשיחזור ויתעטף בו, עכ"ל. וכתב הרמ"א ד"א שאין מברכין אם היה דעתו לחזור ולהתעטף בו. וי"א דדווקא כשנשארה עליו הטלית קטן, והכי נוהגין, ע"כ.

עוד כתב השו"ע (טו) וז"ל אם נפלה טליתו שלא במתכוין, וחזור ומתעטף, צריך לברך. והוא שנפלה כולה, אבל אם לא נפלה כולה, אף על פי שנפלה רובה, אינו צריך לברך, עכ"ל.

וכתב במשנ"ב בשם המג"א דאף למאי דקיי"ל דאם הסיר טליתו ע"ד להחזירה אין צריך לברך, עם זאת בהא גרע טפי דהא נפלה בלא דעת, ואזדא לה מצותה ואף אם נשארה עליו טלית קטן לא מהני.

ועוד שאף אם לובשה מיד צריך לברך, ואם נפלה ממנו באמצע תפלת שמו"ע והחזירה אחרים עליו כשיסיים תפלת י"ח ימשמש בציצית ויברך.

כוונה לפטור אחר לבישה שניה

ובביאה"ל כתב דאם היה בדעתו בשעת הברכה שיפשטנה ויחזור וילבשנה, לכו"ע אין צריך לחזור ולברך, וזוהי העצה הנכונה שיוכל לצאת בזה ידי כל הדעות, שיכווין בעת הברכה שבמדה ויצטרך לפשטה יחזור וילבשנה.

והנה במש"כ הרמ"א בשם י"א דאין מברכין וכו', כתב הביאה"ל דאם לא לבשו מיד עליו לשוב ולברך בכל גווני לכו"ע. ולפי"ז נמצא דהיוצא מבית המרחץ חייב לברך ברכה נוספת על הטלית קטן, דהא איכא הפסק גדול. אך העולם אינם נוהגין להיזהר בזה, ואפשר שטעמם דלא שייך בזה היסח הדעת שהרי מוכרח הוא לחזור וללבוש את בגדיו.

עוד העיר דלכאורה לא יחייב בהא אם יכוין בבוקר בשעת הברכה שיפשטנו ויחזור וילבשנו, כיון דמטעם הפסק קאיתנן עלה.

והוסיף, דיתכן לומר דכשמכוין לכך בשעת הברכה בבקר לא שייך בזה הפסק בין ההפשטה ללבישה, דהברכה קאי אלבישה השנית, תדע דמשמע מהמג"א דעצה זו מהניא אף לדעת הב"י דס"ל דתיכף כשפשט אזדא לה המצוה ולא מהניא מה שהיה בדעתו לשוב וללבוש, וע"כ היינו משום דהברכה קאי אלבישה השנית.

אכן מה שכתב דיכוין בבקר לפטור כל לבישותיו שבאותו היום, יש לתמוה דמהיכי תיתי דיוכל לברך כעת על לבישה שתהא מספר שעות לאחר מכן. אכן כפי שיבואר מצינו בדומה לכך גבי ברכת התורה.

ברכת התורה למשכים קודם אור הבוקר

דהנה כתב בשו"ע דהמשכים ללמוד קודם אור היום, מברך ברכת התורה ואינו צריך לחזור ולברך כשילך לבית הכנסת. וכתב במשנ"ב (כט) דאף אם חזר וישן אח"כ שינת קבע קודם אור היום או ביום א"צ לחזור ולברך, **פי מסתמא דעתו של אדם לפטור בברכה זו עד שינת הלילה שאחריו**, עכ"ד.

והנה מקור דבריו הוא בדרך החיים שהביא תמיהת הפרמ"ג עמש"כ הפר"ח דאם חזר לישון חייב לשוב ולברך, הלא מסתמא דעתו בברכה כשקם היתה לפטור את לימודו עד הלילה, ומדוע הוי הפסק.

אלא דדבריו צ"ע דאי נימא דהוי הפסק א"כ מה בכך שהיה בדעתו לפטור סוף סוף הרי הפסיק, ומה אכפ"ל כלל מה בדעתו.

ואכן דעת הרא"ש דשינת קבע ביום הוא הפסק, ולא אכפ"ל הא דבשעה שקם ובירך היה בדעתו לכל משך היום. ואף ר"ת דפליג עליה היינו משום דס"ל דהשינה לא היא הפסק, אך בהא מודה דלא מהני הא דבדעתו לכל היום היכא דאיכא הפסק.

ברכה אחרונה במקום האכילה

שו"מ שכתב כן המהרש"ם (ג, שלז) וז"ל ויפה כתב רמ"מ דמ"ש בשעת דתלוי בדעת האדם הוא תמוה דאם השינה הפסק מה מועיל דעת האדם. ומביא ראיה לדבריו שהרי דברים שא"צ ברכה במקומן אם יצא ממקומו וחזר צריך לברך אף שהיה בדעתו לעשות כן בשעת ברכה, כמבואר בכמה מקומות, עכ"ל.

מהו הפסק

עוד הביא הביאה"ל בשם הב"ח דמרחץ לא חשיב הפסק לגבי טלית קטן, ושמא יש לחלק אם שהה זמן רב או מעט, ודברי הב"ח איירי דלא שהה זמן רב.

וחילוק זה מפורש בשו"ע הרב (כג) שכתב וז"ל הפושט טליתו ובשעה שפושט דעתו לחזור וללבוש מיד, א"צ לברך עליו כשיחזור וילבשו, אפילו לא נשאר עליו טלית קטן, אפילו פושט בבית זה וחוזר ולובשו בבית אחר לא הוי הפסק, כיון שחוזר ולובש אותו הטלית בעצמו שכבר בירך עליו, וגם לא הסיח דעתו כלל מלבישתו לכן נפטר בברכה שבירך עליו כשלבשו בפעם ראשונה, **אבל אם כשפשטו לא היה דעתו לחזור וללבוש עד לאחר כמה שעות**, אז אפילו אם אח"כ נמלך ללבוש תיכף ומיד צריך לחזור ולברך עליו אפילו נשאר עליו טלית קטן, עכ"ל.

ושנה דבריו אלו בהל' תפילין (כה, כט) וז"ל מי שחלץ את תפיליו והיה בדעתו שלא יחזור להניחן עד לאחר זמן **מרובה כמו ב' או ג' שעות** ואח"כ נמלך לחזור ולהניחן מיד צריך לחזור ולברך עליהם, אבל אם בשעת חליצת התפילין היה דעתו לחזור ולהניחם מיד וחוזר ומניחן מיד, א"צ לחזור ולברך עליהם מפני שכבר נפטרו בברכה שבירך עליהם כשהניחן בפעם אחת, עכ"ל.

ומטו בשם מרן הגראי"ל שטיינמן זצ"ל, שראה את החזו"א מוריד טליתו בהפסקה שבתפילת יוה"כ, ונמשכה ההפסקה לכל הפחות שעתיים ומחצה, והסתפק החזו"א האם חייב לשוב ולברך, ולמעשה לא בירך.

מי שפשט טליתו לצורך סעודת שבת

ובשבט הלוי (י, ב) נשאל דבכר המנהג בשבתות שבע ברכות שהולכים אחר התפילה מלובשים בטלית לאולם הסמוך לסעודת בו סעודת היום, ופושטים את הטלית מעליהם, ולאחר ששהו בסעודתם למשך שעתיים שבים ולובשים את הטלית בלא ברכה אף שהפסיקו זמן רב.

והשיב, דבאמת לא מצא טעם נכון למנהג זה, שהרי דברי המג"א (ח, יח) מבוארים בפשיטות, דאם מפסיק הפסק גדול בין הפשיטה ללבישה שניה אף לדעת הרמ"א צריך לברך. ואמנם המג"א (יד) ס"ל דאם בשעת ברכה היה בדעתו ללבישה שניה אף לדברי השו"ע א"צ לברך כיון דהברכה חלה אף על יתר הלבישות, מכ"מ כ"ז דווקא אם לא הפסיק זמן רב, אך כה"ג דהוי הפסק גמור פשיטא דהפסיד השייכות הברכה ללבישה השניה, דכבר נתבטלה הברכה הראשונה.

ומה שהביא השואל מלשון שו"ע הרב (הנ"ל) דבעינן הפסק של כמה שעות לברך עוד הפעם, כתב שלא הבין דבריו, דהא כתב בשאלתו דהפסק כרגיל הוא ב' שעות, ובשו"ע הרב הלא ס"ל גם להבנתו דכזה כבר נקרא הפסקה.

אלא שהעיר דדברי השו"ע הרב תמוהים, דהא אם הפסק למשך שעתיים הוי הפסק, אם כן מדוע הפסק למשך שעה לא הוי הפסק, הא סו"ס הוא הפסק למשך זמן גדול.

והביא דהביאה"ל הסיק דיכוונו בבקר בשעת ברכת הטלית לפטור עד זמן הסעודה בלבד, ולאחר מכן כשלושים אחר הסעודה יברכו שוב.

הישן ביום

כתב המשנ"ב (שם, מב) דהישן ביום שינת צהרים ומסיר מעליו הטלית קטן, יש דעות בין הפוסקים אם הוי בכלל היסח הדעת, וע"כ הנכון דעכ"פ יכסה בו בעת השינה, וכשלושו אח"כ אין צריך ברכה לכו"ע.

ומקור דבריו הוא בשו"ת מהר"ם מינץ (עח) שכתב וז"ל גם שמעתי מחשוב אחד שאמר שמוה"ר איסרלן (בעל התרוה"ד) ג"כ לאחר שינת צהרים מברך שנית על טלית קטן, וזה נ"ל ברכה יתירתה, הגם נהי דסבר דשינה הוי היסח

הדעת, מ"מ היה יכול לכסות בו בשעת שינה. וכן מנהגי כשאני ישן שינת צהרים אני מכסה עלי הטלית קטן כדי שאיני צריך לברך, לסלק נפשי מכל הספיקות, עכ"ל.

ובלקט יושר (או"ח עמו' מג, ג) כתב וז"ל כשעמד משינת הצהרים היה מברך מיד על ארבע כנפות שלו, כמו שפירש בהלכות ציצית, ואח"כ היה מברך מיד ברכת התורה כמו בשחרית, וזכורני שישן ביום ב' או ג' שעות [לפעמים].

ונראה שהישן משך כמה שעות [כדוגמת השינה בשבת אחר הצהריים], יש לדון דבעי ברכה נוספת משום ששהה שעתיים ושלוש בלא ציצית, ואמנם להלכה אף בספק ספקא להחמיר אין נוהגים לברך, מ"מ הכא יתכן דמעיקר הדין הוי הפסק בזמן כה ארוך, ובנוסף להיות ואיכא היסח הדעת דשינה שמא יוכל לברך, וצ"ע. ומן הראוי למען הסתלק מן הספק לעשות כעצת המשנ"ב שעכ"פ יכסה עצמו בהט"ק, או לפחות כעצת הביאה"ל הנ"ל.

[ב]

הגבלת ברכות

האם ניתן להגביל ברכתו

הבאנו שהסיק הביאה"ל כי מוטב שיכווין בבקר בעת הברכה שלא תפטור ברכה זו לטלית קטן אלא עד שיפשטנה בבית המרחץ, ואז יוכל לברך לכו"ע. ומבואר בדבריו דניתן להגביל את חלות הברכה, אכן כבר דנו בזה רבות באחרונים האם ניתן לעשות כן.

ברכת היין דהבדלה

ואכן מצינו בפוסקים דניתן להגביל את הברכה לזמן ידוע. דהנה כתב בשו"ע (או"ח קעד, ד) דאם קבע לשתות קודם המזון, א"צ לברך על היין שבתוך המזון, דייך שקודם המזון פוטר. וכן יין של קידוש פוטר יין שבתוך המזון. וכן המבדיל על השלחן, פוטר היין שבתוך המזון. וי"א שאין ברכת יין הבדלה פוטר, אלא א"כ נטל ידיו קודם הבדלה. **הילכך המבדיל קודם נטילה יכוין שלא להוציא יין שבתוך הסעודה.** ובדיעבד שלא כוון כך, פוטר יין שבתוך הסעודה, דספק ברכות דרבנן להקל, עכ"ד. ומבואר בדברי השו"ע דניתן להגביל את הברכה לזמן ידוע.

ברכת התפילין

כמו כן, הנה כידוע נחלקו השו"ע והרמ"א כמה ברכות מברכים על התפילין, שלדעת השו"ע (או"ח כה, ה) יניח של יד תחילה, ויברך להניח תפילין, ואח"כ יניח של ראש ולא יברך כי אם ברכה אחת לשתיהם. ואילו לדעת הרמ"א יברך על של ראש על מצות תפילין, אפילו לא הפסיק בינתיים. וכן פשט המנהג בבני אשכנז דמברכין שתי ברכות.

ומקור מחלוקתם הוא בסוגיא דמנחות (לו, א) דתניא לא סה מברך אחת סה מברך שתיים. ונחלקו רש"י ותוס' בביאור הברייתא, לדעת רש"י מברך ברכה אחת לשל יד ושל ראש ואם הפסיק מברך על של ראש על מצות תפילין, ודעת התוס' דלתפילין של ראש נתקנו ב' ברכות חדא ברכת להניח דקאי גם על של ראש, ושנית ברכת על מצות, ואם סה ביניהם מברך שתיים היינו שמברך להניח ועל מצות.

והעיר הגרע"א דלכאורה ישנה תקנה לצאת מחשש ברכה לבטלה, אם בשעת ברכת להניח יכוין דאם ההלכה כרש"י אינו מכוין לפטור בברכה זו את של ראש, ושפיר מברך על של ראש על מצות תפילין. ואם ההלכה כדעת התוס' דיש לברך על של ראש ב' ברכות אזי בדעתו להוציא בברכה דלהניח אף של ראש. ויש לדמות זאת לדין המבואר בסימן קעד, ושפיר יכוון בדרך תנאי וכהיא דסימן תפט במג"א (t). הרי דניתן להגביל חלות הברכה לזמן ידוע.

ברכת התורה

כמו כן, לגבי ברכת התורה כתב המג"א (מז, יב) לדייק מלשון השו"ע דאם לא ישן בלילה א"צ לברך בבוקר, והניח בצ"ע דהא לפי מה שנהגו שלא לברך כשישן ביום, א"כ מה שמברך בבוקר היינו משום שקבעו חכמים ברכה זו בכל יום, דומיא דשאר ברכות השחר. ונמצא דכשמאיר היום עליו לברך, שלא היה בדעתו לפוטרו אלא ליום אחד כתקנת חז"ל.

אכן צ"ע מדוע הוזקק לומר דבדעתו לפטור יום אחד כתקנת חז"ל, הא די במה שאמר דתקנו לברך בכל יום, ועתה הוא יום חדש. אך עכ"פ למדנו בדבריו דס"ל דניתן להגביל כח הברכה לזמן ידוע.

אכן כבר תמה עליו בנשמת אדם (ט, ג) דמה בכך שדעתו לפוטרו עד למחר, וכי יועיל דעתו של אדם בסוכה שיכוין שלא לפטור בברכה זו רק מעת לעת, וכאשר לא יצא מסוכתו יחזור ויברך.

ועוד דהמג"א סותר משנתו, שהמג"א עצמו מציין למש"כ גבי סוכה (תרלט, יז) דאם לא יצא מסוכתו אין חייב לברך שנית, והביא דהב"ח דקדק מדברי המהרי"ל דכשחוזר ואוכל חוזר ומברך, והיינו משום שכל אדם דעתו מן הסתם שלא תהא הברכה פוטרתו אלא עד שעה שיחזור ויאכל, דאז יחזור ויברך.

אלא שתמה עליו המג"א וז"ל דאטו מי שיש לו ציצית בבגדו ויכוין שלא יפטרנו בברכתו אלא עד חצות, וכי יחזור ויברך בחצות, הא ודאי ליתא, עכ"ל.

מלבד זאת כתב הנש"מ"א דהתם גרע טפי דאיכא למימר דהוי כנמלך, שהרי אם יחפוץ יצא מן הסוכה ויפשוט טליתו ויפטר. לעומת זאת במצות ת"ת, הלא אין בידו להיפטר הימנה, שהרי כל זמן היותו ער הרי הוא מחויב בלימוד התורה, וא"כ מהיכי תיתי דתהני כוונתו שלא להיפטר בברכה זו, הלא שוב מחויב ועומד הוא, וא"כ אף לדעת ר"ת אינו חייב לברך.

ושמא יש לחלק בהיפך בין סוכה וציצית לברכת התורה, דבציצית וסוכה הרי הוא עדיין יושב בסוכה ומקיים מצות ישיבה בסוכה, וכן בציצית הרי הוא עדיין לבוש בציצית ומקיים מצוה, וא"כ אין בידו לכוין שלא לפטור בברכה. לעומת זאת בברכת התורה הלא בכל מילה שלומד מקיים מצוה בפני עצמה, ולכן שפיר בידו להגביל את חלות הברכה, דאמנם אף עתה הוא עוסק בתורה, מ"מ היות ובכל תיבה (או וענין) מקיים מצוה בפ"ע ניתן להפריד ביניהם.

ברכת השחיטה

ובתבואת שור (יט, יז) הביא בשם הפר"ח דיש להזהיר השוחטים לצאת ידי ספק ברכה, כאשר יגמרו בדעתם שלא לצאת בברכה ראשונה כי אם כל זמן שלא ישיחו שיחה בטילה. ותמה על כך דכיון דכל העומדות להישחט לפניו, ובכוונתו לשוחטם, אמאי מהני הא דמחשב דהברכה לא תפטור אלא אחת מהם. הגע בעצמך אם היו מונחים לפניו פירות ומכוין לאכול כולם, וכי בידו לברך על כל פרי אם יכוין בכל ברכה שלא לפטור אלא פרי אחד, הלא ברור הדבר דכה"ג הוי ברכה לבטלה, ואין זה מברך אלא מנאץ ומלגלג.

אך תמה מההיא דיין של הבדלה הנ"ל, וביאר דהתם איכא הפסק כאשר נוטל ידיו לסעודה. ועוד, דאין כלל שייכות בין יין דהבדלה ליין שבתוך הסעודה, ולכן אף למ"ד דלא הוי הפסק מ"מ אם כוון בפירוש מהני. לעומת זאת בשחיטה הלא תרווייהו חדא מצוה נינהו.

[ג]

ציצית ותפילין הי מנייהו קדים

קדימת ציצית לתפילין

הנה כתב הנמוק"י (הלכות קטנות ציצית יב, א) וז"ל, וכבר נשאלתי על המניח תפילין והמתעטף בשחרית איזה מקדים, ונראה שראוי להקדים מצות ציצית ששקולה כנגד כל המצוות. ועוד שהיא דדירה יותר, שנוהגת בין בחול בין בשבת בין ביו"ט, ותדיר ושאינו תדיר קודם. וכן מצאתי לרב רבינו יונה זצק"ל בספר היראה. ומ"מ אותם שמתעטפים בטלית גדולה, כיון שאין דרך להתעטף אלא אחר כל המלבושים ושנתנו מקטוריהם בראשיהם, מצות תפילין באה לפניו תחילה ומברכין עליהם תחילה, לפי שאין מעבירין על המצוות, עכ"ל.

ותמה בב"י (כה) וז"ל, איני מבין דבריו היאך באה מצות תפילין לפניו על ידי שלבש כל מלבושיו ושנתן מקטורן בראשו, לשאם יאחר הנחתם לעטיפת ציצית יהיה מעביר על המצוות, עכ"ל.

ובדרכי משה (א) כתב ליישב דכיון שמניח תפילין על זרועו, נמצא דמניח תפילין קודם שלובש מלבושיו, והרי התפילין קודמין.

הנ"מ בין טלית קטן לטלית גדול

ולאור דברי הנמוק"י הללו העלה הרדב"ז (ב' אלפים רס) דתפילין קודמין לטלית גדול, וז"ל מי שאינו לובש טלית קטן ראוי לו להקדים מצות ציצית ואח"כ תפילין. ומי שהוא רגיל בטלית קטן תחת מלבושיו ראוי לו להקדים הטלית הקטן ואח"כ התפילין ואח"כ הטלית הגדול אשר מתכסה בו ראשו וגופו. וכן ראיתי נוהגין קצת בצפת תוב"ב, ויפה

הם נוהגין לפי הסוד. ושוב ראיתי סמך למנהגם ממה שכתב הנמו"י וכו', וכן אני נוהג. ובשעה שאני מברך על הטלית הגדול אני מכוין לפטור גם את הטלית הקטן לפי שאני לובש אותו קודם שיאיר היום תחת המלבושים כולם, עכ"ל.

ובב"י הביא דברי הזוה"ק (סו"פ במדבר כק, ב) וז"ל בשעתא דבר נש קאים בעי לדכאה גרמיה בקדמיתא, לבתר יקבל עליה האי עול לפרשא על רישיה פרישו דמצוה. לבתר אתקשר קישורא דיחודא דאינהו תפילין, עכ"ל.

וכתב כי שמע בשם גדולי מקובלי ספרד (ויתכן דכוונתו לרדב"ז הנ"ל) דמי שאין לו טלית קטן ודאי יתעטף בטלית ולאחר מכן יניח תפילין. אך מי שלובש טלית קטן יניח תפילין תחילה ולאחר מכן יתעטף בטלית גדול, ונותנים טעם לשבח שהרי כיון שלבשו טלית קטן ואח"כ הניחו תפילין הרי קיימו בכך דברי הזוהר, (וקצ"ע לשון הזוהר לפרשא על רישיה פרישו דמצוה), ואם היו רוצים לקרות ק"ש ותפלה בלא עטיפת טלית אחר היו רשאים, שהרי כבר מצות ציצית ותפילין עליהם. ואם אח"כ מתעטפים בטלית אחר או בכמה טליתות אין בכך ענין למצות תפילין. אך סיים כי **נהגו העולם להתעטף בציצית תחילה.**

וכן כתב בשו"ע (או"ח כה, א) וז"ל, אחר שלבש טלית מצוייץ יניח תפילין, שמעלין בקודש. והמניחין כיס התפילין והטלית לתוך כיס אחת, צריכין ליזהר שלא יניחו כיס התפילין למעלה, כדי שלא יפגע בהם תחלה ויצטרך להניחם קודם הטלית כדי שלא יעבור על המצוה, עכ"ל.

וכתב הרמ"א דאם התפילין מזומנים בידו ואין לו ציצית, אין צריך להמתין על הציצית, אלא מניח תפילין וכשמביאים טלית, מעטפו, עכ"ד.

תדיר ושאינו תדיר

ובשאלת אריה (כח) הביא דברי הנמוק"י הנ"ל דציצית חשיבא תדיר, ותמה עליו דהא דעת ר"פ דאף כסות יום פטורה מציצית בלילה, נמצא אם כן דאין מצות ציצית נוהגת בלילה כלל, לעומת זאת בתפילין דלדעת ר"פ מן התורה נוהגת מצוה זו אף בלילה, אלא דרבנן גזרו עלה מחשש שמא ישן בהן. הרי להדיא דמצות תפילין תדירה ממצות ציצית שאינה נוהגת בלילות מן התורה, ואילו תפילין נוהגת מן התורה אף בלילה. ואי משום דציצית נוהגת בשבת ויו"ט בשונה מתפילין, הלא מה שנוהגת מצות תפילין בלילות הוי תדיר טפי מהא דציצית נוהגת אף בשבתות וי"ט.

תדיר ומקודש

עוד כתב דאף אי נימא דקיי"ל כמ"ד דכסות יום חייבת בציצית אף בלילה, ואילו מצות תפילין אינה נוהגת מן התורה בלילה, מ"מ אין דין קדימה דציצית לתפילין, דהא תפילין הוי דבר שבקדושה, לעומת זאת ציצית אינה אלא תשמיש דמצוה, כדאמרין במגילה (כו, א) דציציות חשיבי תשמישי מצוה ולכן נזרקין, ואילו נרתיקי תפילין ורצועותיהן הוי תשמיש קדושה ולכן נגנזין. והלא שנינו בזבחים (פט, א) כל התדיר מחברו קודם את חברו, וכל המקודש מחברו קודם את חברו. ואמנם בגמ' (צ, א) איבעיא להו תדיר ומקודש איזה מהן קודם ולא איפשטא, אך כבר כתב הרמב"ם (תמידין ומוספין, ט) דאם היו לפניו תדיר ומקודש יקדים איזה מהן שירצה.

ומעתה כיון דלכו"ע אין הלכה להקדים ציצית לתפילין, אף את"ל דציצית תדיר הא תפילין קדושים והו"ל תדיר ומקודש דהכלל הוא דאיזה מהן שירצה יקדים. ולכאורה היה מן הראוי להקדים תפילין לציצית, שהרי אי תפילין חשיבי תדירין מציצית, אם כן הו"ל תדיר ומקודש ויש להקדים את התפילין לציצית. ואף את"ל דציצית תדירא מתפילין, מ"מ תפילין קדושות והו"ל תדיר ומקודש דהי מינייהו שירצה יקדים, והיות שאם יקדים תפילין לציצית אינו עובר בכך על שורת הדין, יש לו להקדים תפילין, דאי יקדים ציצית הא למ"ד לילה זמן תפילין הוא, וכסות יום פטור מן הציצית בלילה, הוי ליה תפילין תדיר ומקודש, ונמצא דנוהג שלא כהלכה.

אם ציצית הוי מצוה חיובית

עוד העיר בשאג"א אף אי נימא דציצית חשיבא תדירא, ותדיר ומקודש תדיר קודם, מ"מ אין שם תדיר על מצות ציצית דהא לאו דבר שבחובה היא, דלא חייבה תורה לאהדורי בתר טלית בת חיובא כמו שחייב בתפילין ושאר מצות, אלא שאם יש לו טלית בת חיובא מצוה עליו להטיל בה ציצית. שהרי שם בעי הש"ס למפשט לבעיין דתדיר ומקודש איזה מהן קודם מהא דתנן שלמים של אמש חטאת ואשם של היום שלמים של אמש קודמין, הא אידי ואידי דיום חטאת ואשם קודמין אע"ג דשלמים תדירי. א"ר מצוי קאמרת, תדיר קמיבעיא לך, מצוי לא קמיבעיא לך. ופירש"י שלמים תדירי שהן מצויין מתוך שבאין בנדר ובנדבה, מצוי קאמרת שאין תדירתו חובה אלא שהוא מצוי יותר מחבירו

ע"כ. הרי אע"ג דלאחר שנדר ונדב קרבן שלמים הקרבנות עליו חובה, אפ"ה אזלינן בתר עיקר חיובא והואיל ואין חובה עליו להקדיש שלמים כדי להקריבן לאו דבר שבחובה הן ולא הווי תדיר אלא מצוי, ה"נ אע"ג דאם לובש טלית בת ד' כנפות מצות ציצית עליו חובה, בתר עיקר חיובן אזלינן, והואיל ואין עליו חובה ללבוש טלית בת ד' כנפות כדי שיתחייב בציצית לאו דבר שבחובה הן ולא הו"ל תדיר אלא מצוי בלבד מיקרי, ואין לו דין קדימה מפני מצויותיו.

דבר הרשות

אך כתב השאג"א דכל דיני קדימה כגון תדיר או מקודש, אינן נוהגין אלא בשתי מצוות שאחת מהן תדירה או מקודשת מחבירתה, אך בדבר הרשות לית לן בה, דהא אם לא יחפוץ להקריב אחד מקרבנות אלו הרשות בידו, ומותר לעסוק במלאכתו וצרכיו קודם הקרבה, אלא דאם בדעתו להקריב הרי הוא מחויב להקדים ולהקריב את התדיר או המקודש קודם. ולכן אם הקדים ללבוש הטלית המצויצת קודם התפילין לית לן בה, דהו"ל מקדים דבר הרשות לדבר מצוה, ומשו"ה לא איכפת לן כלל בהקדמתו.

שקולה כנגד כל המצוות

והנה במש"כ הנמוק"י דמן הראוי להקדים ציצית לתפילין משום שקולה היא כנגד כל המצוות, העיר השאג"א דכל זה ניחא אילו ציצית היתה חובה, אך מאחר והתבאר דאילו היתה מצוה זו חובה בוודאי תפילין הווי קדמי, משום דהוי תדיר ומקודש, אם כן אין לנו לדחות מעלת תדיר ומקודש דמן התורה, מפני סברא בעלמא דשקולה היא כנגד כל המצוות. ובהכרח האי דקילא משום דהא מצוה זו אינה נחשבת דבר שבחובה, וא"כ מה"ט נמי לא מהני דתקדם למצות תפילין והי מיניהו שירצה יקדים.

תדיר או אין מעבירין

עוד העיר דמש"כ הנמוק"י דיש להתעטף בטלית גדול קודם התפילין מטעמא דאין מעבירין על המצוות, ומשמע דס"ל דמעלת אין מעבירין על המצוות עדיפא ממעלת תדיר, אמנם בזה שפיר כוון, אך אין זה נוגע לנידון דידן דהא מה"ט דמעלת תדיר ומקודש לא מהני להקדים תפילין לציצית, משום דציצית הוי דבר הרשות, ה"נ לא מהני להקדים תפילין לטלית גדול, דלא אמרינן אין מעבירין על המצוות אלא בשני מצוות, אך דבר הרשות שפיר ניתן להקדים.

מעלין בקודש בעבודת האדם

והנה בתוך דבריו תמה השאג"א עוד על השו"ע שכתב דיקדים ציצית לתפילין משום מעלין בקודש, וכתב ואין ענין מעלין בקודש לכאן, דזה מיירי שמעלין מקדושה קלה לקדושה חמורה ממנה, וכההיא דפרק הקומץ רבה דתפילה של יד עושים אותה של ראש משום מעלין בקודש, דשל ראש קדושתה חמורה משל יד, ושל ראש אין עושין אותה של יד משום דאין מורידין, אבל בשני דברים כל המקודש מחבירו קודם לו, וכ"ש מקודש ואינו מקודש כמו ציצית ותפילין דמקודש קודם וכמש"כ.

ונראה שכבר יישב את זה בבית"ל שכתב וז"ל על האדם קאי, שצריך לילך מדרגא לדרגא ולהתעלות בקדושה, כי מתחלה הוא רק מכסה את עצמו בכיסוי של מצוה, וע"י התפילין הוא מקשר את עצמו בקשר היחוד והקדושה, עכ"ל.

וכן כתב באליה רבה וז"ל ונראה שהוא על פי הסוד, שנכנס האדם מקדושה קלה לקדושה חמורה, וכדאיתא בשו"ע מהר"י לוריא (ציצית, כ), וכן בזוה"ק (ג קכ, ב), ובמקור חיים (א), וכן במגילה (כא, ב) קאמר אחרון שקרא ד' הרי זה משובח משום מעלין בקודש ולא מורידין, עכ"ל.

ברכת המצוות מעומד

כתב בשו"ע (או"ח ה, א) וז"ל יתעטף בציצית ויברך מעומד, עכ"ל. וכתב הגר"א דאף העיטוף מעומד, כמש"כ בסמ"ק (צב) דתקיעה וציצית ילפינן בג"ש לכם לכם מעומר, דכתיב בקמה ואמרינן אל תקרי בקמה וכו', וסימן **עצ"ת ה'** לעולם תעמוד, עומר ציצית תקיעת שופר, עכ"ד.

ותמה המג"א (ב) הא ביו"ד (רי"ס שכח) משמע דניתן לברך על הפרשת חלה מיושב, והיא משנה שלימה (חלה ב, ג) האשה יושבת וקוצה חלתה ערומה מפני שהיא יכולה לכסות עצמה והיינו בישיבה. וביאר דע"כ דהפרשת חלה אינה מצוה כ"כ דאינו עושה זאת אלא לתקן מאכלו דומיא דשחיטה, עכ"ד.

וכתב הגרע"א, דנמצא דאף ברכת השחיטה מהני בישיבה שהרי אינה אלא לתקן האוכל ולהתירו באכילה.

ובפני יהושע (מגילה כא, א) תמה ע"ד המג"א דמאי קשיא ליה כלל, הא לא בעינן לעמוד בברכת המצוות אלא בהנך דעיקר מצותן בעמידה, כגון שופר וציצית דילפינן מעומר, וכן הלל וכיוצא בו, לעומת זאת ברכת חלה שפיר הוא מיושב כיון דעיקר המצוה במישוב. [ומה"ט כתב דלא בעינן לעמוד בעת ברכת המגילה, כיון דעיקר מצותה לא מעכבא בעמידה, וכ"ש ברכה דידה].

גדר חיוב ציצית

ובמלבי"ם (בארצות החיים) הקשה מדוע בציצית מברך בעמידה, הלא אין בציצית אלא להתיר לבישת הבגד.

וביאר הגרע"א דליכא חובה משום תיקון הבגד, שהרי אין האיסור מוטל על הבגד, אלא דאחר העיטוף חייל עליה מצות עשה להטיל ציצית בבגדו.

והנה כתב הרמב"ם (שחיטה א, א) וז"ל מצות עשה שישחוט מי שירצה לאכול בשר בהמה חיה ועוף ואחר כך יאכל, שנאמר וזבחת מבקר ומצאנך, עכ"ל.

ובביאור הא דכתב הרמב"ם דמצוה זו הינה למי שירצה, ביאר בכס"מ, דכוונתו דמצות שחיטה אינה מצוה שהאדם מחויב בה כתפילין וציצית, שופר, סוכה, ולולב, אלא זוהי מצוה שאם יחפוץ לאכול ישחטנה.

אך בפרדס יוסף החדש הקשה על כך, דהלא ציצית אינה מצוה חיובית, ודמיא לשחיטה דאם יחפוץ ללבוש בגד שיש בו ד' כנפות, הרי מחויב הוא להטיל בו ציצית, וא"כ מדוע כלל זאת הכס"מ יחד עם תפילין ושופר ולולב.

ובהכרח כנ"ל דציצית דמיא לתפילין בהא דהגם דאינו חייב ללבוש בגד שיש בו ד' כנפות בכדי להתחייב בציצית, מ"מ אם הוא לבוש בבגד שיש בו ד' כנפות הרי הוא חייב להטיל בו ציצית.

הוצאת אחרים בברכת הציצית והשחיטה

הנה כתב במג"א (ח, ח) בשם ההג"א (סופ"ג דר"ה) דאם אדם מתעטף בציצית יכול חברו לברך לו. ותמהו עליו ממש"כ הט"ז (שם) דבשחיטה לא אמרינן אע"פ שיצא מוציא, דהיות ואין חובה לשחוט נמצא דליכא ערבות גביה. ומעתה יקשה דה"ה בציצית נימא הכי, היות ואינו מחויב בה כיצד יוציא את חברו בברכתו.

אכן להנ"ל אתי שפיר דאין לדמות כלל שחיטה לציצית, דבשחיטה אין היכא תמצא דמחויב לשחוט, ולכן אמרינן דלא יאכל ולא ישחט, ושפיר ליכא ערבות בשחיטה. לעומת זאת בציצית דאם לבוש ד' כנפות הרי הוא חייב להטיל בו ציצית, ושפיר איכא ערבות ויכול להוציא אחרים ידי חובתם.